

قدمتان سرچشم

گروه‌جامعه‌اسالانه‌بیش از ۳۰میلیون زائرراهی مشهدالرضا^(ع) می‌شوند. مسئولان استانی برای دهه آخر صفر حدود ۶میلیون زائر برآورد کرده‌اند که میهمان امام‌رضا^(ع) هستند. در شهر ما که به شهر خورشید معروف است و لایق بارگاه منور رضوی شده است، مهمان داری و

گزارش روز

● تحملمان را بالا ببریم

مهدی جعفری یکی از ساکنان قدیمی محله دریادل است. او که از کودکی در همین محله بزرگ شده است می‌گوید: با جو و فضای حضور زائران در این محله آشنا هستم. به عقیده بنده یکی از اصلی ترین مسائلی که مجاوران حضرت‌رضا^(ع) می‌توانند به آن توجه کنند موضوع تحمل است؛ زیرا در این شب و روزهایی که خیل عظیم زائران به مشهد می‌آیند به صورت طبیعی محلات اطراف حرم مطهر رضوی با شلوغی و ازدحام مواجه می‌شود. ازاین رو شاید برای این چند روز کمی زندگی عادی محلات اطراف حرم مطهر با مشکل مواجه شود. اگر ساکنان این محلات ظرفیت صبر و تحمل خود را بالا ببرند به‌طور قطع روزهای خوبی را می‌توانند برای زائران بارگاه رضوی که از شهرهای دور و نزدیک به مشهد آمده‌اند، بسازند.

وی ادامه می‌دهد: به عنوان نمونه در این شب و روزهایی که محلات اطراف حرم مطهر امام‌رضا^(ع) میزبان زائران بی‌شماری است، سروصدا، رفت‌وآمد یا نبود جای پارک احساس می‌شود و اگر همسایه امام‌رضا^(ع) رفتاری شاید طبییعی نسبت به‌این موضوع داشته‌باشد، بامدل برخوردش ممکن است زائر حضرت رنجیده خاطر شود اما اگر کمی تحملش را نسبت به این مسائل بالا ببرد، برای زائران لحظاتی به یاد ماندنی ثبت می‌شود.

● خانه‌ای به وسعت شهر

مهران جاودانی که شنوایی‌اش ضعیف است هم می‌خواهد این روزها خود را خادم امام‌رضا^(ع) بداند و در برخوردهای اجتماعی‌اش به‌گونه‌ای عمل کند که در محضر امامش به عنوان میزبانی شایسته از زائران امام‌مهربانی‌ها^(ع) یاد شود. این شهروند مشهدی می‌گوید: خیلی وقت بود که با خودم فکر می‌کردم به عنوان یک شهروند کم‌شنوا که در خانه پدرومادش زندگی می‌کند و استقلال کافی ندارد چه کاری برای زائران امام‌مهربانی‌ها^(ع) از عهده‌ام برمی‌آید که مختص خودم باشد و چیزی را به خانواده‌ام تحمیل نکنم. بعد به این فکر افتادم که می‌توانم در ایام حضور زائران امام‌هشتم^(ع) تعاملات روزمره‌ام با مردم را طوری تنظیم کنم که انگار همه عضوی از خانواده‌ام هستند. به عنوان مثال پشت فرمان صبورتر باشم و فرض کنم همه زائر امام‌رضا^(ع) هستند و ایشان را بر خودم مقدم بدانم. این شد که در این ایام خانه من به اندازه تمام شهر مشهد بزرگ می‌شود و هر کس را که می‌بینم برادر و خواهر تنی خودم تصور می‌کنم و با همان احترام و صمیمیت با او برخورد می‌کنم.

● مشهدی‌ها از وسایل نقلیه عمومی استفاده کنند

محمد رنجبر از شهروندان مشهدی ساکن در منطقه الهیه معتقد است که یکی از مسائلی که ما مشهدی‌ها می‌توانیم از آن به عنوان فرهنگ شایسته میزبانی از زائران حضرت‌رضا^(ع) یاد کنیم، ایجاد فضایی مناسب برای زیارت زائران است. این شهروند مشهدی که محل کارش در میدان شهداست، می‌گوید: فاصله محل کار من تا خانه‌ام زیاد است و هر روز برای رسیدن به محل کار خود از خودرو شخصی استفاده می‌کنم اما در این ایام قصد دارم با استفاده از اتوبوس یا مترو به محل کار خود بروم. زیرا در روزهای مناسبی شاهد هستم که زائران در خیابان‌های منتهی به حرم مطهر مشکل جای پارک دارند.

مهمان نوازی هم معنای خاصی دارد و عملی کردن این اتفاق وظیفه‌ای می‌شود که با توجه به سیره امامی که بر سر ما سایه دارد، عمل به آن پای دل را به میان می‌آورد. در فرهنگ دینی ما هم که مهمان حبیب خدا و مایه برکت است و به نوعی هدیه‌ای از طرف خداست. در آستانه ایام

وی ادامه می‌دهد: به‌طور قطع اگر ما مشهدی‌های در روزهای پایانی ماه

صفر برای حضور در مرکز شهر یا زیارت بارگاه‌ولی نعمتمان، حضرت‌رضا^(ع) از وسایل نقلیه عمومی استفاده کنیم، فضای رفت‌وآمد برای زائرانی که با هزار امید و آرزو و به شوق زیارت امام‌مهربانی‌ها^(ع) عازم مشهد شده‌اند، مناسب‌تر خواهد شد.

● غریبه و آشنا نداریم

علی اکبر عابدپور یکی از شهروندان محله فاطمیه مشهد است. محله‌ای که او در وصفش از عبارت «یکی از محلات قدیمی مشهد، استفاده می‌کند. می‌گوید: تا قبل کرونا بیشتر مدارس محله برای روزهای پایانی ماه صفر و شهادت امام‌رضا^(ع) به اسکان زائران اختصاص داده می‌شد. چند سال کرونا کمی اوضاع فرق کرد. اما امسال انگار دوباره زمزمه حضور زائران پیاده است.

روایت او از زائران دهه پایانی صفر روایت همدل شدن‌های مردمی است. همه این زائران به عشق امام‌رضا^(ع) آمده‌اند. ترک و کرد و فارس و... نداریم. همه از یک خانواده هستیم.

او برای ادامه حرف‌هایش سراغ گفته‌های قدیمی‌ها می‌رود: حتما شنیده‌اید که می‌گویند امام‌رضا^(ع) غریب است و غریب‌نوازی می‌کند. برای همین آقا^(ع) به مهمان‌هایی که از راه دور آمده‌اند نگاه و توجه خاصی دارد.

ادامه حرف‌های او این گونه است: مهمانی که برای آقا می‌آید، سختی راه را پشت سر گذاشته و باید وقتی پا به این شهر می‌گذارد، حس غریبی نکند.

این شهروند ساکن محله فاطمیه‌کل کلامش را در این یک جمله خلاصه می‌کند: مهمان آقا باید مشهد و مشهدی‌ها را مثل خانواده خودش بداند، خانواده‌ای که هیچ وقت او را فراموش نخواهند کرد.

● ما مشهدی‌ها نظافت را رعایت کنیم

یکی دیگر از اهالی ساکن در خیابان امام‌رضا^(ع) نیز می‌گوید: وقتی که قرار است مهمانی به خانه ما بیاید اولین کاری که انجام می‌دهیم نظافت خانه‌است و به‌طور قطع اولین موضوعی هم که در چشم میهمان نمایان می‌شود تمیز یا کثیف بودن خانه است. حالا که قرار است میهمانان زیادی به شهر امام‌رضا^(ع) بیایند ما مشهدی‌ها هم به عنوان همسایگان حضرت‌رضا^(ع) باید ابتدا خانه امام‌رضا^(ع) را تمیز نگه داریم. زینب جلوه ادامه می‌دهد: اگر ما مشهدی‌ها برای نظافت شهرمان کوشا باشیم، به‌ویژه وقتی به سمت حرم مطهر می‌رویم زباله‌ای را روی زمین نیندازیم، علاوه بر اینکه به کارگران شهرداری در نظافت شهر کمک کرده ایم، شهری تمیز را به زائران حضرت‌رضا^(ع) نشان داده‌ایم.

● فرصت زیارت برای زائران

زهرآخانم یوسفی از ساکنان محله‌عبادی است، محله‌ای‌که خیابان‌هایش همواره در ایام محرم و صفر پذیرای زائرانی است که در قالب دسته‌های سینه‌زنی و عزاداری راهی حرم مطهر رضوی هستند.

زهرآخانم برای میزبانی شایسته شرط و شروطی دارد. شرط اول او به خانم‌های مشهدی ارتباط دارد. اینکه در تربیت فرزندان به شرایط مشهد و حضور زائران توجه کنند و همواره با احترام به زائر ملاکی برای تربیت کودکان باشد.

اما شرط دوم او به زمان حال برمی‌گردد. به روزهای پایانی صفر. او می‌گوید: همیشه ایام شهادت امام‌رضا^(ع) حرم شلوغ‌تر از روزهای قبل است. زائران زیادی راهی حرم می‌شوند. این روزها سعی می‌کنم از راه دور به امام‌رضا^(ع) سلام بدهم. یا اگر به حرم می‌روم، کمتر سراغ مضجع شریف می‌روم و از داخل صحن زیارت‌نامه می‌خوانم. زائری که به مشهد آمده است راه دوری را طی کرده و به‌همین دلیل دوست دارد با خیالی آسوده و شرایطی مهیا زیارت کند. از طرفی او مهمان یکی دو روز است و می‌خواهد یک دل سیر به زیارت مضجع شریف رضوی برود تا وقت برگشتن دلتنگی‌هایش کمتر شود. برای همین سعی می‌کنم این روزها از راه دور سلام بدهم تا زائر امام‌رضا^(ع) یک دل سیر زیارت کند.

● سختی‌های شیرین میزبانی

آقای داوودزاده که کارمند یکی از ادارات بخش خصوصی در مشهد است میزبانی را فرهنگ قدیم و به‌روایتی کهن مشهدی‌ها می‌داند و می‌گوید: تردیدی ندارم که ما مشهدی‌ها میزبان‌های خوبی هستیم، این را بدون تعارف می‌گوییم.

وی ادامه می‌دهد: در راه این میزبانی شاید به ظاهر باید سختی‌هایی را هم به جان بخیریم، ترافیک یکی از این موارد است و شاید کمبود مواد غذایی و نیاز شهر به نظافت بیشتر و خیلی موارد دیگر. اما همه این موارد جزو فرهنگ میزبانی است و نمی‌توان این موارد را مرارت و سختی دانست. وی که در یکی از محله‌های مرکزی شهر سکونت دارد می‌افزاید: برخی از همسایه‌های ما منازل خود را رایگان در اختیار مسافران و زائران پیاده قرار می‌دهند. با وجود اینکه کوچه‌پس‌کوچه‌های محله ما باریک است و خودروها به سختی از میان کوچه‌ها عبور می‌کنند اما هنوز در این سال‌ها نشنیده‌ام که همسایه‌ای از شلوغی کوچه‌ها در هنگام حضور میهمانان دهه آخر صفر گدایه کند.

به گفته آقای داوودزاده، برپایی ایستگاه‌های صلواتی هم با وجود اینکه به ترافیک موجود می‌افزاید، با استقبال مردم مشهد مواجه می‌شود و بسیاری از کسانی که از این ایستگاه‌ها استفاده می‌کنند نیز زائران هستند.

● میزبانی با نذر فرهنگی

سهیلا مسعودی هم که دانشجوی رشته زبان‌شناسی است با تأکید بر اینکه میزبانی علاوه بر آداب اجتماعی می‌تواند با آداب فرهنگی هم عجین باشد می‌گوید: چقدر خوب است در راه این میزبانی، اقلام فرهنگی مثل کتاب دعا و ادعیه، پوستر شهیدان، مهر و سجاده و خیلی اقلام فرهنگی دیگر نیز میان زائران توزیع شود.

وی می‌افزاید: بی‌تردید تأمین نیازهای اولیه زائران یکی از مهم‌ترین اولویت‌هاست اما برخی شهروندان بهتر است نذورات خود برای زائران را با نذرهای فرهنگی همراه‌کنند تا زائران نیز از این نذورات بهره‌مند شوند.

● کارنامه‌ای پرپراز برای میزبانی

خانم صناعی هم که یکی از ساکنان انتهای محله رسالت است با وجود اینکه به گفته خودش در محله‌ای زندگی می‌کند که کمتر میزبان زائران دهه آخر صفر است، این گونه برایمان می‌گوید: متأسفانه در محله ما کمتر شاهد حضور کاروان‌های دهه آخر صفر یا مسافران این ایام هستیم. وی بیان می‌کند: در چند سالی که حضور در مشهد در ایام دهه آخر صفر بیشتر شده است، میزبانی همشهری‌های ما هم بیشتر و پرنرنگ‌تر شده است، از تهیه جای استراحت و خواب گرفته تا فراهم کردن وسیله نقلیه برای رفت‌وآمد به حرم و زیارت آسان، تهیه غذا، شست‌وشوی لباس‌های زائران و خیلی خدمات دیگر که بی‌شک همه و همه کارنامه پربارتی را برای مشهدی‌ها رقم زده است.

انتظارات کلیدی زائران از جامعه میزبان

کارگزاران و گروه‌های مختلفی در توسعه زیارت و گردشگری شهرهایی همچون مشهد نقش دارند. میزبانی گستره‌ای از رفتارها، خدمات و زیرساخت‌هایی است که به تقویت و ارتقای زیارت یاری می‌رساند یا اینکه در صورت وجود ضعف‌ها و چالش‌ها می‌تواند مانعی در این مسیر باشد. جدا از هدفی که گردشگران و زائران داخلی و خارجی از سفر به شهر مشهد دارند، توجه زیادی به فرهنگ و جامعه میزبان می‌کنند. در گذشته از لحظه ورود آن‌ها به شهر با افراد و گروه‌های مختلفی روبه‌رو می‌شدند و تا لحظه آخر این کنش‌ها و تعاملات وجودداشت ولی امروزه می‌توانند در فضای مجازی و سایت‌های مرتبط با شهر مقصد به جست‌وجو و بررسی بپردازند. بنابراین فرهنگ میزبانی برای زائران اهمیت بسزایی دارد. چیزی که اصطلاحا سبب وفاداری آن‌ها به شهر و باعث می‌شود دفعات حضورشان افزایش یابد، فرهنگ میزبانی مناسب است و چیزی که باعث مراجعه‌انگشت‌شمار آن‌ها می‌شود نیز برخوردهای نامناسب جامعه میزبان است.

● اقامت، مسئله مهم زائران

زیارت و گردشگری فقط محدود به مکان نیست و ارکان مختلفی را شامل می‌شود که مورد توجه مراجعہ‌کنندگان است. نظرسنجی‌ها و پژوهش‌های مختلف نیز نشان می‌دهد که این ارکان از خدمات اولیه‌ای همچون سرویس بهداشتی و آب‌خوری گرفته تا ارکان کلان همچون امنیت و رضایت آن‌ها می‌شود. در این نظرسنجی‌ها انواع نیازها، خدمات و انتظارات مطرح می‌شود که در اقشار مختلف ملمح نظر است و ضرورت دارد متولیان و مدیران شهری به آن‌ها توجه کنند. در پژوهشی که توسط نگارنده و با حمایت شهرداری ثامن در نوروز ۱۴۰۱ انجام شده است و پاسخگویان آن نیز زائران هستند به موارد جالب توجهی پرداخته شده است. در این پژوهش فقط ۱۲درصد از زائران انتظاری از مدیریت شهری و جامعه میزبان نداشته‌اندولی باقی آن‌ها درصدهای متنوع به‌انتظارات مختلفی اشاره کرده‌اند. با توجه به شرایط اقتصادی اولین خواسته آن‌ها این است که نظارت و کنترل گرانی‌ها صورت گیرد و همچنین کسبه به عنوان یکی از ارکان جامعه میزبان جانب انصاف را رعایت کنند. اغلب زائران به مراکز تجاری و بازارهای اطراف حرم توجه می‌کنند و بنابراین گرانی می‌تواند آثار و پیامدهای نامناسبی بر وفاداری و اعتماد آن‌ها به جامعه میزبان داشته باشد. اغلب زائران در ایام نوروز و دهه آخر صفر با کمبود مراکز اقامتی روبه‌رو هستندو دومین درخواست آن‌ها این است که اماکن اقامتی بیشتر در اطراف حرم ساخته شود و نهادهای مختلف در زمینه تأمین محل اقامت آن‌ها همراهی کنند. در سال‌های اخیر به‌دلیل تغییرات اجتماعی و فرهنگی، اعتماد بین زائران و شهروندان کمتر از گذشته شده است و کمتر به ظرفیت‌های اقامت مردمی توجه می‌شود. ضرورت دارد که مدیریت شهری، رسانه‌ها و سازمان‌های متولی در ترویج فرهنگ میزبانی شهروندان در حوزه اقامت و اسکان نیز تلاش بیشتری داشته باشند.

● رنجی که زائر می‌برد

جالب است که در کنار این درخواست، رسیدگی و نظارت بیشتر بر محل‌های اسکان زائران به‌عنوان سومین انتظار مطرح شده است. به عبارت دیگر هنوز شهر مشهد از سامانه‌های جامع اسکان زائران، نظارت بر آن، هزینه‌های اقامت، رزرو و همچنین شکایت یا بازرسی رنج می‌برد و در این زمینه احساس کمبود می‌شود. در سال‌های اخیر بیشتر چالش‌ها و کمبودها در زمینه اقامت احساس شد و انتظار می‌رود در دهه آخر سفر نیز این گونه باشد. از آنجا که همچنان کمبود زیادی در حمل‌ونقل ریلی، هوایی و اتوبوس احساس می‌شود و از سوی دیگر علاقه‌مندی زائران به استفاده از خودرو شخصی باعث می‌شود که میزان مراجعه به اطراف حرم بیشتر باشد، کنترل ترافیک اطراف حرم و افزایش پارکینگ به‌عنوان انتظار بعدی آن‌ها از جامعه میزبان مطرح می‌شود. اگرچه نمی‌توان حجم پارکینگ‌های اطراف حرم را افزایش دادولی طراحی و اجرای سامانه‌های مدیریت پارکینگ‌های حرم و امکان انتخاب الکترونیکی آن‌ها، تمبیه پارکینگ‌هایی در کنار خطوط بی‌آرتی، قطار شهری و اتوبوس در فواصل دورتر و همچنین هماهنگی با مراکز تجاری و اقامتی بابت در اختیار قرار دادن فضاهای پارکینگ می‌تواند این چالش را حل کند. اغلب ترافیک اطراف حرم نیز امیدواری رانندگان برای جای پارک است که ساعت‌ها آن‌ها را در خیابان‌ها سرگردان می‌کند و بر حجم ترافیک افزوده می‌شود.

● تأثیر منفی پروان و رفتار زائران

حضور در یک فضای غریبه و شلوغی و عدم‌آشنایی زائران با فضاها و معابر باعث می‌شود فرصت سودجویی برای سارقان فراهم شود. به‌همین دلیل افزایش امنیت اطراف حرم به‌عنوان یکی دیگر از انتظارات آن‌ها مطرح شده است. انتظاری که آن‌ها از جامعه میزبان دارند این است که دستگاه‌های متولی نگاه ویژه‌ای به امنیت زائران داشته باشند و این نگاه ویژه به راه‌اندازی پلیس زائر، رسیدگی فوری و خارج از نوبت به شکایت‌ها، راه‌اندازی سامانه اختصاصی ۱۲۷ زائران و همچنین همراهی و مشارکت کسبه و شهروندان در پیشگیری از سرقت‌های خودرو و کیف‌قاپی و جیب‌بری است. این مسئله تأثیر منفی بر روان و رفتار زائران می‌گذارد و به نظر می‌رسد ضرورت دارد مورد توجه جدی قرار گیرد. در کنار این انتظارات افزایش امکانات رفاهی و تفریحی برای زائران، افزایش سرویس‌های بهداشتی در مسیر و اطراف حرم، افزایش زیباسازی و فضای سبز اطراف حرم و موارد دیگر نیز مطرح شده است. به امید آنکه جامعه میزبان در راستای توسعه کمی و کیفی زیارت که طبیعتا به نفع اقتصاد و فرهنگ شهر است قدم‌های بزرگی بردارد.